

358

Т 15

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПОВІТРЯНИХ СИЛ імені ІВАНА КОЖЕДУБА

**ТАКТИКА ПІДРОЗДІЛІВ ВІЙСЬК
ПРОТИПОВІТРЯНОЇ ОБОРОНИ
СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК**

Харків
2020

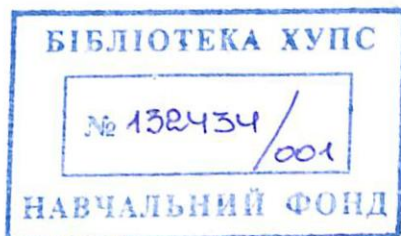
358
715

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПОВІТРЯНИХ СИЛ імені ІВАНА КОЖЕДУБА

ТАКТИКА ПІДРОЗДІЛІВ ВІЙСЬК ПРОТИПОВІТРЯНОЇ ОБОРОНИ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК

Підручник

За загальною редакцією А. Ф. ВОЛКОВА

Харків
2020

УДК 355.469.5/6: 623.618 (075.8)
ТЗ6

*Затверджено до видання
вченою радою Харківського
національного університету
Повітряних Сил імені Івана
Кожедуби
(протокол № 14 від 26.06.2019 р.)*

Автори: А. Ф. Волков, С. В. Орехов, О. В. Лезік, М. І. Оборонов, С. І. Корсунов,
Г. А. Левагін, В. І. Самоквіт, О. А. Токар, М. М. Бречка

Рецензенти: Ю. О. Горобець, канд. військ. наук, доцент Національного
університету оборони України імені І. Черняхівського;
В. О. Темніков, канд. військ. наук, доцент Харківського
національного технічного університету „Харківський
політехнічний інститут”;
О. Є. Толенко, канд. військ. наук, доцент, голова предметно-
методичної комісії кафедри військової підготовки Національного
технічного університету „Київський політехнічний інститут”

Тактика підрозділів військ протиповітряної оборони Сухопутних військ :
ТЗ6 підручник / А. Ф. Волков, С. В. Орехов, О. В. Лезік та ін. : за заг. ред.
А. Ф. Волкова. – Х. : ХНУПС, 2020. – 368 с.

Розглядаються питання тактики дій та бойового застосування зенітних підрозділів
військ ППО СВ. Пропонований підручник містить систематизований і методично
опрацьований матеріал, який викладається на кафедрі тактики військ протиповітряної
оборони Сухопутних військ.

Призначений для курсантів, які навчаються за напрямом підготовки ППО СВ.
Може використовуватися разом із „Бойовим статутом військ ППО Сухопутних військ
ЗС України”. Ч. 2. та Ч. 3 командирами, штабами, усіма посадовими особами підрозділів
і частин військ ППО Сухопутних військ.

УДК 355.469.5/6: 623.618 (075.8)

© Волков А. Ф., Орехов С. В.,
Лезік О.В., Оборонов М.І.,
Корсунов С. І., Левагін Г. А.,
Самоквіт В. І., Токар О.А.,
Бречка М. М., 2020

© Харківський національний
університет Повітряних Сил
імені Івана Кожедуба, 2020

З М І С Т

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	10
ПОСИЛАННЯ НА ВІЙСЬКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ	14
ПРЕДМОВА	15
ВСТУП	16
ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ	19
1. ВІЙСЬКА ППО СВ ТА ОСНОВИ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ	23
1.1. Призначення та склад військ ППО СВ. Завдання, які вирішують війська ППО СВ у загальновійськовому бою	23
1.2. Система ППО, вимоги, які висуваються до неї, її основні характеристики	27
1.3. Форми та способи тактичних дій підрозділів військ ППО СВ	33
1.4. Принципи бойового застосування підрозділів військ ППО СВ	34
1.5. Засоби повітряного нападу іноземних держав та основи їх бойового застосування	38
1.5.1. Класифікація засобів повітряно-космічного нападу	38
1.5.2. Класифікація аеродинамічних засобів нападу. Основні поняття та основні показники бойових властивостей	40
1.5.3. Основи бойового застосування тактичної авіації	44
1.5.4. Основи бойового застосування армійської авіації	51
1.5.5. Безпілотні літальні апарати	54
1.6. Бойові можливості підрозділів ППО СВ та їх характеристика	57
1.6.1. Зміст та характеристики бойових можливостей підрозділів ППО СВ, фактори, що їх визначають	57
1.6.2. Методика розрахунку вогневих можливостей підрозділів ППО СВ та їх оцінка	62
1.7. Ступені готовності підрозділів ППО СВ до відкриття вогню (ведення розвідки)	66
1.8. Похідний, передбойовий та бойовий порядки підрозділів ППО СВ, їх призначення та вимоги до них	67
1.9. Види стартових (вогневих) позицій та вимоги, що до них висуваються	69
1.10. Методика вибору та побудови бойового порядку зенітного підрозділу ППО СВ	70
2. ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ПІДРОЗДІЛІВ, ОЗБРОЄНИХ ЗЕНІТНОЮ УСТАНОВКОЮ ЗУ-23	76
2.1. Призначення, організаційна структура і основне озброєння підрозділу, озброєного ЗУ-23	76

2.2. Обов'язки особового складу обслуги ЗУ-23	77
2.3. Бойові можливості підрозділу, озброєного ЗУ-23	79
2.4. Похідні, передбойові та бойові порядки підрозділу, озброєного ЗУ-23, та їх характеристика	80
2.5. Вогневі позиції зенітного підрозділу, озброєного ЗУ-23. та їх характеристика. Вимоги до вогневої позиції ЗУ-23	82
2.6. Вибір та зайняття вогневої позиції. Порядок і послідовність інженерного обладнання та маскуванню вогневої позиції підрозділу, озброєного зенітною установкою ЗУ-23	82
2.7. Підготовка бою обслуги (взводу), озброєної ЗУ-23, організація бою	85
2.8. Управління обслугою (взводом) ЗУ-23 у бою	87
2.9. Організація розвідки повітряного противника, охорони та оборони, бойового чергування на позиції підрозділу, озброєного ЗУ-23	88
3. ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ПІДРОЗДІЛІВ, ОЗБРОЄНИХ ПЗРК	91
3.1. Призначення, організаційна структура і основне озброєння підрозділу, озброєного ПЗРК	91
3.2. Обов'язки особового складу зенітного відділення ПЗРК	92
3.3. Бойові можливості підрозділу, озброєного ПЗРК	95
3.4. Похідні, передбойові та бойові порядки підрозділу, озброєного ПЗРК	95
3.5. Стартові позиції зенітного підрозділу, озброєного ПЗРК та їх характеристика. Вимоги до стартової позиції ПЗРК	99
3.6. Вибір і зайняття стартової позиції. Порядок і послідовність інженерного обладнання та маскуванню стартової позиції підрозділу, озброєного ПЗРК	99
3.7. Підготовка бою зенітного відділення (взводу), озброєного ПЗРК, організація бою	103
3.8. Управління зенітним відділенням (взводом) ПЗРК в бою	104
3.9. Організація розвідки повітряного противника, охорони та оборони, бойового чергування на позиції підрозділу, озброєного ПЗРК	105
4. ПІДГОТОВКА БОЮ ПІДРОЗДІЛУ ППО СВ	107
4.1. Підготовка бою підрозділами ППО СВ	107
4.2. Робота командира підрозділу ППО СВ з організації бою (дій)	110
4.2.1. Усвідомлення завдання	111
4.2.2. Оцінювання обстановки	114
4.2.3. Прийняття рішення	118
4.2.4. Робоча карта командира підрозділу ППО СВ	123

4.2.5. Послідовність оформлення робочої карти командира підрозділу ППО СВ	128
4.2.6. Рекогносцировка	130
4.2.7. Віддання усного бойового наказу	130
4.2.8. Організація взаємодії	134
4.2.9. Організація управління	137
4.2.10. Організація всебічного забезпечення	137
4.3. Організація зв'язку в підрозділах ППО СВ	138
4.4. Управління підрозділом ППО СВ та вогнем у бою	140
4.5. Документи, що розробляються і ведуться у підрозділі ППО СВ	143
5. ЗАСТОСУВАННЯ ВЗВОДІВ, ОЗБРОЄНИХ ЗУ-23 ТА ПЗРК, В ОСНОВНИХ ВИДАХ БОЮ	147
5.1. Застосування зенітного взводу, озброєного ЗУ-23 та ПЗРК, в обороні	147
5.1.1. Порядок підготовки та ведення бою взводом, озброєним ЗУ-23 та ПЗРК, в обороні	149
5.1.2. Особливості дій взводу під час ведення маневреної оборони	150
5.1.3. Обов'язки командира взводу при веденні бою в обороні	150
5.2. Застосування зенітного взводу, озброєного ЗУ-23 та ПЗРК, у наступі	152
5.2.1. Порядок підготовки та ведення бою взводом, озброєним ЗУ-23 та ПЗРК, у наступі	153
5.2.2. Особливості дій взводу, озброєного ЗУ-23 та ПЗРК, в особливих умовах	156
5.2.3. Обов'язки командира взводу при веденні бою у наступі	156
6. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПІДРОЗДІЛІВ, ОЗБРОЄНИХ ЗРК „СТРЕЛА-10М”, ЗАК „ШИЛКА”, ЗГРК „ТУНГУСКА”, ЗРК „ОСА-АКМ”, ЗРК „ТОР”, ЗРК „КУБ”	162
6.1. Особливості застосування підрозділів, озброєних ЗРК „Стрела-10М”	162
6.2. Особливості застосування підрозділів, озброєних ЗАК „Шилка”	166
6.3. Особливості застосування підрозділів, озброєних ЗГРК „Тунгуска”	172
6.4. Особливості застосування підрозділів, озброєних ЗРК „Оса-АКМ”	177

6.5. Особливості застосування підрозділів, озброєних ЗРК „Тор”	182
6.6. Особливості застосування підрозділів, озброєних ЗРК „Куб”	187
7 УПРАВЛІННЯ ПІДРОЗДІЛАМИ ППО СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК	192
7.1. Сутність, зміст і принципи управління. Вимоги до управління	192
7.2. Система управління підрозділу ППО СВ та її можливості	198
7.3. Робота командира підрозділу з управління підрозділом ППО СВ	206
7.4. Види бойових документів та вимоги до них	208
7.4.1. Правила розробки і оформлення текстових бойових документів	210
7.4.2. Особливості розробки і оформлення графічних бойових документів	212
8. РОЗТАШУВАННЯ НА МІСЦЕВОСТІ ТА ПЕРЕСУВАННЯ ПІДРОЗДІЛІВ ППО СВ	217
8.1. Розташування підрозділів ППО СВ на місцевості	217
8.1.1. Особливості розташування підрозділів ППО СВ на місцевості	221
8.1.2. Базові табори та вимоги до них	222
8.1.3. Порядок зміни підрозділів ППО СВ	224
8.2. Пересування підрозділів ППО СВ	226
8.2.1. Марш підрозділів ППО СВ	228
8.2.2. Робота командира підрозділу щодо прийняття рішення на марш та постановка завдань підлеглим	231
8.2.3. Розрахунок маршруту командиром підрозділу ППО СВ	236
8.2.4. Порядок здійснення маршруту підрозділами ППО СВ	239
8.3. Особливості перевезення підрозділів ППО СВ	242
9. ВЕДЕННЯ БОЮ ПІДРОЗДІЛАМИ ППО СВ	249
9.1. Ведення бою підрозділами ППО СВ в обороні	249
9.1.1. Оборонний бій, його мета та особливості	250
9.1.2. Підготовка підрозділів ППО СВ до бою в обороні	253
9.1.3. Ведення бою підрозділами ППО СВ в обороні	255
9.1.4. Дії підрозділів ППО при відході, при обороні водної перешкоди, при обороні міста, при діях у горах, при діях взимку	259
9.1.5. Дії підрозділів ППО СВ із засідок як кочових та мобільних вогневих груп	261
9.2. Ведення бою підрозділом ППО СВ у наступі	266
9.2.1. Наступальний бій, його мета та особливості	267

9.2.2. Підготовка підрозділу ППО СВ до бою у наступі	270
9.2.3. Ведення бою підрозділами ППО СВ у наступі	274
9.2.4. Особливості ведення бою у різних умовах	275
9.3. Особливості застосування підрозділів ППО СВ у складі тактичного десанту	280
9.3.1. Особливості підготовки підрозділів ППО СВ до дій у складі повітряного десанту	281
9.3.2. Особливості підготовки підрозділів ППО СВ до дій у складі морського десанту	282
9.4. Дії підрозділів ППО СВ у стабілізаційних, специфічних діях та у спеціальних операціях	283
9.5. Відновлення боєздатності підрозділів ППО СВ	288
10. ОСНОВИ БОЙОВОЇ І МОБІЛІЗАЦІЙНОЇ ГОТОВНІСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ППО СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК	293
10.1. Основні поняття бойової готовності, їх сутність та зміст	293
10.2. Основні поняття мобілізаційної готовності, їх сутність та зміст	294
10.3. Організація прийому мобілізаційних ресурсів у підрозділах ППО СВ	297
10.3.1. Організація та порядок роботи пункту прийому особового складу	297
10.3.2. Організація та порядок роботи пункту прийому техніки	399
11. ОСНОВИ БОЙОВОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В ПІДРОЗДІЛАХ ППО СВ	301
11.1. Система бойової підготовки та її складові	301
11.2. Військові стандарти індивідуальної та колективної підготовки, їх призначення, структура і зміст	304
11.3. Завдання, форми та методи навчання зенітного підрозділу з тактичної підготовки	305
11.4. Підготовка та проведення тактико-стройових занять з підрозділом	309
11.5. Підготовка та проведення тактико-спеціальних занять з підрозділом	313
ДОДАТКИ	318
Додаток 1. Варіанти результатів роботи командира підрозділу ППО СВ під час організації бою	318
Д.1.1. Усвідомлення отриманого завдання командиром взводу (варіант)	318

Д.1.2.	Заходи, які необхідно провести негайно (варіант)	319
Д.1.3.	Розрахунок часу на підготовку бою 1 <i>зрбатр</i> у період з 08.00 25.05 до 02.30 26.05 (варіант)	320
Д.1.4.	Доповідь командира підрозділу ППО СВ командиру підрозділу, що прикривається (варіант)	321
Д.1.5.	Результати оцінювання обстановки командиром 2 <i>зрав</i> (варіант)	322
Д.1.6.	Рішення командира взводу (варіант)	323
Д.1.7.	Топографічне та тактичне орієнтування перед відданням бойового наказу (варіант)	325
Д.1.8.	Організація взаємодії командиром 1 <i>зрав</i> (варіант)	326
Д.1.9.	Вказівки командира 2 <i>зрбатр</i> з організації управління (варіант)	327
Д.1.10.	Вказівки командира 2 <i>зрав</i> з технічного та тилового забезпечення (варіант)	327
Д.1.11.	Вказівки командира 1 <i>зрав</i> щодо розвідки повітряного противника (варіант)	329
Д.1.12.	Вказівки командира 1 <i>зрав</i> з тактичного маскування (варіант)	329
Д.1.13.	Вказівки командира 2 <i>зрав</i> з інженерного обладнання вогневих позицій (варіант)	330
Д.1.14.	Вказівки командира 2 <i>зрбатр</i> з радіоелектронного захисту та протидії технічним засобам розвідки противника (варіант)	331
Д.1.15.	Вказівки командира 2 <i>зрав</i> щодо охорони і обороні вогневої позиції (варіант)	331
Додаток 2.	Використання математичних моделей під час прийняття рішення	333
Д.2.1.	Спеціалізоване програмне забезпечення „Планшет-ЗРВ”	333
Д.2.2.	Інформаційно-розрахункова система „Аргумент-2018 (2011, 2016)”	336
Додаток 3.	Документація з організації зв'язку в підрозділі ППО СВ ...	340
Д.3.1.	Варіант схеми зв'язку підрозділу ППО СВ	340
Д.3.2.	Варіант організації зв'язку між силами та засобами ППО СВ	341

Додаток 4. Варіанти оформлення бойових документів, які розробляються у підрозділах ППО СВ	342
Д.4.1. Бойовий наказ командира батареї	342
Д.4.2. Зразок оформлення робочої карти	345
Д.4.3. Схема охорони та безпосередньої оборони	346
Д.4.4. Бойове донесення командира батареї	347
Додаток 5. Обов'язки особового складу екіпажу (обслуги) бойової машини (установки)	348
Додаток 6. Вимоги до обладнання батарейного командирського пункту	353
Додаток 7. Варіанти результатів роботи командира підрозділу ППО СВ під час організації маршу	355
Д.7.1. Усвідомлення завдання на марш командиром 2 зрв (варіант)	355
Д.7.2. Оцінювання обстановки командиром 2 зрв (варіант)	356
Д.7.3. Висновки з оцінювання обстановки (варіант)	358
Д.7.4. Розрахунок часу на здійснення маршу (варіант)	358
Д.7.5. Рішення командира 2 зрв на марш (варіант)	359
Д.7.6. Усний бойовий наказ командира 2 зрв на марш (варіант)	360
ПІСЛЯМОВА	364
ЛІТЕРАТУРА	366

ПІСЛЯМОВА

Протиповітряна оборона військ є основною та невід'ємною частиною загальновійськового бою, яка обов'язково організовується та здійснюється у всіх його видах та в різних умовах обстановки.

У запропонованому підручнику розглянуто основні питання організації і ведення протиповітряної оборони підрозділів і частин Сухопутних військ Збройних Сил України, зокрема система ППО військ та вимоги до неї, основи бойового застосування підрозділів ППО СВ у різних умовах обстановки, порядок підготовки та ведення бою підрозділами ППО СВ, робота командира підрозділу ППО СВ під час підготовки бою та в ході нього. В окремих розділах дається порядок управління підрозділами ППО СВ у різних умовах обстановки, переміщення підрозділів ППО СВ та їх дії при прикритті військ під час переміщення, дії підрозділів ППО СВ у нестандартних умовах та досвід їх застосування в ООС (АТО).

Викладені у підручнику матеріали базуються на вимогах Бойових статутів військ протиповітряної оборони Сухопутних військ (частина II, частина III) з урахуванням досвіду локальних війн і воєнних конфліктів сучасності, змін організаційно-штатної структури підрозділів військ ППО СВ і практики бойової підготовки військ. Наведена інформація може розглядатися як доповнення та поширення положень і вимог Бойових статутів, які слід застосовувати творчо, грамотно, що дозволить у стислі терміни організовувати підготовку бойових дій підрозділів, їх всебічне забезпечення та здійснювати управління підрозділом у ході виконання поставленого бойового завдання в умовах постійного вдосконалення засобів повітряного нападу та способів їх бойового застосування.

Матеріал розділів викладається тезисно. Це передбачає подальшу самостійну роботу курсантів (офіцерів) щодо поглиблення й вдосконалення своїх знань в цій області, оскільки теорія і практика тактики застосування підрозділів ППО СВ перебувають в безперервному розвитку. Динамізм проблем зумовлений постійним

удосконаленням та розвитком ЗПН і тактики їх бойового застосування, збільшенням рівня бойових можливостей ЗПН, реформуванням Збройних Сил України, ліквідацією старих і створенням нових організаційно-штатних структур, а також подальшим розвитком військової науки.

Підручник являє собою систематизований та методично оброблений навчальний матеріал, який викладається на кафедрі тактики військ протиповітряної оборони Сухопутних військ, для курсантів факультету ППО Сухопутних військ. Викладені рекомендації варто застосовувати з урахуванням досвіду військ, отриманого під час участі в ООС (АТО) на сході країни.